

REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Priştine, 19 Aralık 2016
Nr. Ref.: RK1021/16

KABUL EDİLMEZLİK KARARI

Başvuru No: KI105/15

Başvurucu

Mehmet Bajraktari ve diğerleri

**Devlet Başsavcısının KMLC. nr. 44/15 sayı ve 10 Nisan 2015 tarihli
tebligatı hakkında anayasal denetim başvurusu**

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Mahkeme Heyeti:

Arta Rama-Hajrizi, Başkan
Ivan Čukalović, Başkanvekili
Altay Suroy, Üye
Almiro Rodrigues, Üye
Snezhana Botusharova, Üye
Bekim Sejdiu, Üye
Selvete Gërxhaliu-Krasniqi, Üye
Gresa Caka-Nimani, Üye

Başvurucu:

1. Başvuru Glogofça mukimi olan Mehmet Bajraktari, Hamit Bajraktari, Brahim Bajraktari ve Arxhend Bajraktari (bundan böyle, başvuru sahipleri) tarafından teslim edilmiş olup kendilerini Priştine'de mukim Avukat Alexander Borg Oliver temsil etmiştir.

İtiraz Edilen Karar

2. Başvurucular Devlet Başsavcısının KMLC. nr. 44/15 sayı ve 10 Nisan 2015 tarihli tebligatı, başvurucuların temsilcisine 23 Aralık 2014 tarihinde teslim edilmiş olan Kosova Yüksek Mahkemesinin Rev. nr. 272/14 sayılı kararına itiraz etmişlerdir. Başvurucular ayrıca İstinaf Mahkemesinin Ac. nr. 2052/2012 sayı ve 3 Eylül 2013 tarihli kararı ve Ca. nr. 3824/13 sayı ve 3 Temmuz 2014 tarihli kararına itiraz etmişlerdir.

Başvurunun Konusu

3. Başvurunun konusu başvurucuların itiraz ettikleri kararlar hakkında anayasal denetimin yapılmasıdır. Başvurucular bu kararların Kosova Cumhuriyeti Anayasasının (bundan böyle: Anayasa) 31. maddesi [Adil ve tarafsız Yargılanma Hakkı], 32. maddesi [Kanun Yollarına Başvurma Hakkı], 46. maddesi [Mülkiyetin Korunması], 53. maddesi [İnsan Hakları Hükümlerinin Yorumlanması] ve 54. maddesi [Hakların Yargı Yoluyla Korunması] ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin (bundan böyle: AİHS) 6. maddesi [Adil Yargılanma Hakkı], 13. maddesi [Etkili Başvuru Hakkı], 14. maddesi [Ayrımcılığın Yasaklanması] ve 1. Ek Protokolün 1. maddesiyle [Mülkiyetin Korunması] güvence altına alınmış olan haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

İlgili Hukuk

4. Başvuru Anayasa'nın 113.7 fıkrasına, 03/L-121 sayılı Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi Hakkında Kanun (bundan böyle: Kanun) 47. maddesine ve Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (bundan böyle: İçtüzük) 29. kuralına dayandırılmıştır.

Başvuru Süreci

5. Başvurucular 10 Ağustos 2015 tarihinde Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesine (bundan böyle: Mahkeme) başvurusunu teslim etmişlerdir.
6. Mahkeme Başkanı 14 Eylül 2015 tarihinde GJR.KI105/16 sayılı kararla Üye Altay Suroy'u raportör yargıç olarak görevlendirmiş ve KSH. KI105/15 sayılı kararla Üyeler Robert Carolan (başkan), Ivan Čukalović ve Arta Rama-Hajrizi'den Ön İnceleme Heyeti'ni belirlemiştir.
7. Mahkeme, başvurunun kaydedildiğini 20 Ekim 2015 tarihinde başvuruculara bildirmiş ve başvurusunu bir nüshasını Kosova Yüksek Mahkemesine göndermiştir.
8. Üye Robert Carolan'ın 9 Eylül tarihinde mahkeme üyeliğinden istifa etmesi üzerine Mahkeme Başkanı 20 Ekim 2016 tarihinde Üye Bekim Sejdiu'yu Ön İnceleme Heyeti başkanlığına atamıştır.
9. Ön İnceleme Heyeti 20 Ekim 2016 tarihinde Raportör Yargıç'ın raporunu görüştüktan sonra Mahkeme Heyetine başvurunun kabul edilmez olduğu yönünde öneri sunmuştur.

Olguların Özeti

10. Başvurucular Glogofça Belediyesi ile Kosova Petrol Yakıt Tedarik Şirketini 26 ile 30 Nisan 2001 tarihlerinde Glogofça Belediye Mahkemesine dava ederek dava dilekçesinde belirtilen arsaların mülkiyet hakkının doğrulanmasını talep etmişlerdir. Başvurucular bu arsaların kendileri ile babalarından 1976 yılında hukuka aykırı şekilde kamulaştırıldığını ileri sürmüşlerdir. Başvurucular kamulaştırılmış olan mülklerin bazı kısımlarının mülkiyetinin halen kendilerinde olduğunu belirtmişlerdir.
11. Başvurucuların dava dilekçeleri Mahkemece C.nr. 52/2001 ve C. nr. 55/2001 sayılı ile kaydedilmiş, ancak dava dilekçeleri aynı hukuki yapıda oldukları için 25 Mayıs 2001 tarihinde bu dosyalar birleştirilerek dosya numarası C.nr. 52-55/2001 şeklinde belirlenmiştir.
12. Glogofça Belediye Mahkemesi 3 Eylül 2001 tarihinde C. nr. 52-55/2001 sayılı kararlarla başvurucuların dava dilekçesini onamış ve dava dilekçesinde belirtilen arsalar üzerinde mülkiyet hakkını reddetmiştir.
13. Başvuruculara göre Priştine Bölge Mahkemesi Ac. 49-01/2001 sayılı kararlar (başvurucular bu kararı daha sonra teslim edeceklerini ifade etmişler ancak dava dosyasında bu kararın bir örneği bulunmamaktadır) ilk derece mahkemesini *tamamen usule ilişkin nedenlerden dolayı* reddetmiş ve davanın yeniden görülmesi için dosyayı Glogofça Belediye Mahkemesine geri çevirmiştir.
14. Glogofça Belediye Mahkemesi yeniden yargılama süreci neticesinde 29 Aralık 2005 tarihinde C. nr. 4/02 sayılı kararlarla davacıların dava dilekçesini kabul edilemez olarak reddetmiştir.
15. Priştine Bölge Mahkemesi 14 Ağustos 2008 tarihinde Ac. nr. 256/2006 sayılı kararlarla ilk derece mahkemesinin C. nr. 4/02 sayılı kararını onamış ve başvurucuların dilekçesini temelden yoksun bularak reddetmiştir.
16. Yüksek Mahkeme 30 Temmuz 2009 tarih ve Rev. nr. 603/2008 sayılı kararlarla başvurucular tarafından ikinci derece kararına karşı yapılan revizyon başvurusunu temelden yoksun bularak reddetmiştir.
17. Başvurucular, Yüksek Mahkemenin Rev.nr.603/2008 sayılı kesinleşmiş kararıyla tamamlanmış olan sürecin tekrarı için kendi vekilleri aracılığıyla 12 Nisan 2010 tarihinde İstinaf Mahkemesine dilekçe vermişlerdir.
18. Başvurucular 5 Mayıs 2010 tarihinde adli sürecin tekrarına ilişkin talebine ilave yapmışlardır.
19. İstinaf Mahkemesi 3 Eylül 2013 tarihinde Ac.nr.2052/12 sayılı kararlarla Yüksek mahkemenin kesinleşmiş kararıyla tamamlanmış olan adli sürecin tekrarına ilişkin talebini temelden yoksun bularak reddetmiştir.

20. Başvurucuların temsilcisi kanun yolu yönergesi doğrultusunda 9 Ekim 2013 tarihinde İstinaf Mahkemesi mahkeme heyetine karşı itirazda bulunup yargılama sürecinin tekrarına ilişkin talebi reddeden kararın feshini talep etmişlerdir.
21. İstinaf Mahkemesi Heyeti 8 Temmuz 2014 tarihinde CA.nr.3284/13 sayılı kararla başvurucuların itirazını temelden yoksun bularak reddetmiş ve 3 Eylül 2013 tarihli kararı onamıştır.
22. Başvurucular belirtilmemiş bir tarihte Kosova Yüksek Mahkemesine revizyon dilekçesi vermişlerdir. Dilekçede çekişmeli yargılama usulü esas hükümleri ihlal edildiğini ileri sürerek İstinaf Mahkemesinin her iki kararının iptalini talep etmişlerdir.
23. Yüksek Mahkeme 20 Kasım 2014 tarihinde Rev.nr 272/14 sayılı kararla revizyon başvurusunu temelden yoksun bularak reddetmiştir.
24. Başvurucuların temsilcisi Yüksek Mahkemenin revizyon başvurusuna ilişkin kararı hakkında 26 Mart 2015 tarihinde Kosova Devlet Savcılığına kanun yararına bozma dilekçesi vermiştir.
25. Devlet Savcısı başvurucuların temsilcisine hitaben 10 Nisan 2015 tarihli KMLC nr. 44/15 sayılı tebligatında olağanüstü olan kanun yararına bozma kanun yolunun uygulanması için yasal zemin bulunmadığını tespit etmiş ve şunu belirtmiştir: *Çekişmeli Yargılama Usulü Kanununun 254.3 madde fıkrası uyarınca revizyon başvurusu hakkında çıkarılmış olan yargı kararına karşı böyle bir başvuru yolu yoktur.*

Başvurucuların İddiaları

26. Başvurucular, herhangi bir yazılı belge olmaksızın kendilerinin ilk başta belediye tarafından mahrum edildikleri ve bunun bir olgu olduğu için, Kosova Anayasası ve AİHS ile güvence altına alınmış olan adil ve tarafsız yargılanma hakkı, hakların yargı yoluyla korunması hakkı ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Mahkemeler daha sonra dava konusu mülklerin mülkiyet hakkının teyidi için derece mahkemelerince onaylanmış bu sözleşmeleri dikkate almamışlardır. Aynı şekilde kamulaştırma konusu da gerektiği şekilde ele alınmadığı ve bir hakim yargılamanın çeşitli aşamalarında görev aldığından yargılamada tek yanlılık unsurlarının bulunduğunu ileri sürmüşlerdir.
27. Başvurucular, Mahkeme'ye yapılan başvuruda belirtildiği şekilde insan hakları ihlali bulunduğu tespitinin ortaya konmasını talep etmişlerdir. Onlar Mahkeme'den ayrıca: *Dava koşullarında adaletin uygulanması için gerekli olduğunu değerlendirdiği yeterli ilave yönergeler çıkarıp, özellikle mülkiyet ile malikiyetin başvuruculara tamamen iade edilmesinin sağlama talebini iletmişlerdir.*

Başvurunun Kabul Edilirliği

28. Anayasa Mahkemesi öncelikle başvurunun Anayasada belirtilmiş ve Kanun ile İçtüzük'te ayrıntıları verilmiş olan kabul edilirlilik koşullarının yerine getirip getirmediğini değerlendirir.
29. Mahkeme ilkin Anayasa'nın 113.7 madde fıkrasına atıfta bulunmuştur. Madde şöyledir:

7. Yasalarla belirlenen tüm yasal yollar tükendikten sonra bireyler, kamu otoriteleri tarafından kendi bireysel hak ve özgürlükler ihlal edildiğinde dava açma haklarına sahiptirler.

30. Mahkeme devamında Kanun'un 49. maddesine [Başvurunun Kesinleştirilmesi] atıfta bulunmuştur. Madde şöyledir: *İstem dört (4) ay bir süre içerisinde sunulur. Süre, müracaatta bulunan kişiye mahkeme kararının teslim edilmesi gününden itibaren başlar. Tüm diğer durumlarda karar ya da işlemin kamuya açıklanması gününden itibaren başlar. İstem bir yasaya karşı yöneltilmiş ise, o zaman süre yasanın yürürlüğe girmesi gününden itibaren başlar.*
31. Başvurucuların başvurusunu belirlenmiş olan dört (4) aylık süre içerisinde sunup sunmadıklarını doğrulamak için Mahkeme, başvuru sahiplerinin son kararı teslim aldıkları ve onların Mahkeme'ye başvurularını teslim ettikleri tarihleri dikkate alır.
32. Kanunun 49. maddesi uyarınca "son karar", normal olarak başvuru sahiplerinin dava dilekçesinin reddine ilişkin karardır (bkz. *mutatis mutandis, Paul ve Andrey Edwards v. Birleşik Krallık*, başvuru No: 46477/99, AİHM, 14 Mart 2002 tarihli karar). Süre, şikayetin konusu olan davanın düzeltilmesi anlamında ilgili etkin kanun yollarının tüketilmesinin sonucu olan son kesinleşmiş kararın kesinlik kazandığı tarihten itibaren başlar (bkz. *mutatis mutandis, Norkin v. Rusya*, Başvuru No: 21056/11, AİHM, 5 Şubat 2013 tarihli karar ve ayrıca *Moya Alvarez v. İspanya*, No: 44677/98, AİHM, 23 Kasım 1999 tarihli karar).
33. Savcılığa teslim edilen kanun yararına bozma dilekçesiyle ilgili olarak Mahkeme, Devlet Savcısı'nın yürürlükte olan mevzuat hükümlerine atıfta bulunmak suretiyle "*Çekişmeli Yargılama Usulü Kanununun 245.3 madde fıkrası uyarınca revizyon hakkındaki bir mahkeme kararına karşı böyle bir talep yapılamayacağını*" tespit etmiştir.
34. Mahkeme, Çekişmeli Yargılama Usulü Kanununun 254. madde 3. fıkrasının şunu öngördüğünü tespit etmiştir:
İlgili karara karşı revizyon veya kanun yararına bozma başvurusu hakkında mahkemenin bir davaya ilişkin kanun yolları yetkilerini belirlemeye ilişkin aldığı karara karşı bir başka revizyon başvurusu yapılamaz.

35. Mevcut başvurunun konusu olan dava şartlarında etkili bir kanun yolu olmamış ve böyle bir kanun yolunun başarılı olmasına ilişkin meşru bir beklenti olamazdı; zira kanun bu olağan üstü kanun yolunun uygulanmasının mümkün olmadığı açıkça belirlenmişti.
36. Mahkeme, yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı başvuru sahiplerinin davasıyla ilgili son kararın Yüksek Mahkemenin Rev. nr. 272/14 sayılı kararın olduğunu ve sürenin mezkur kararın teslim alındığı tarihte itibaren işlemeye başladığını ve (bkz. *mutatis mutandis*, *Bayram ve Yıldırım v. Türkiye*, Başvuru No: 38587/97, AİHM, 29 Ocak 2002 tarihli karar) Devlet Başsavcısının tebligatının dikkate alınmayacağını değerlendirmiştir.
37. Öyle ki dosyadaki evraklardan başvuru sahiplerinin temsilcisinin revizyon başvurusu hakkında Yüksek Mahkemenin çıkardığı kararı 23 Aralık 2014 tarihinde teslim aldığı, başvuru sahiplerinin ise 10 Ağustos 2015 tarihinde Mahkeme'ye başvurularını teslim ettikleri ortaya çıkmıştır. (bkz. Kabul Edilmezlik Kararı K1201/13, 2 Nisan 2014, *Sofa Gjonbalaj v. Yüksek Mahkemenin Rev. nr. 299/2011 sayılı ve 17 Nisan 2013 tarihli kararına karşı*).
38. Başvuru süresi bakımından kabul edilmez olduğu durumlarda Mahkeme, Anayasa ve AİHS ile güvence altına alınmış olan adil ve tarafsız yargılanma hakkı, mülkiyet hakkı ile bu hakların diğer unsurlarının ihlaline ilişkin iddiaları inceleyemez.
39. Yukarıda belirtilenlere dayanarak başvuru Kanun'un 49. maddesinde belirlenmiş yasal süre dışında yapıldığı için kabul edilmez ilan edilmesi gerekir.

BU SEBEPLERDEN DOLAYI

Anayasa'nın 113.7 madde fıkrası, Kanun'un 49. maddesi ve İçtüzük'ün 36. kuralı (1) (c) bendi uyarınca Kosova Anayasa Mahkemesi'nin 20 Ekim 2016 tarihinde yapılan duruşmasında oybirliğiyle:

- I. Başvurunun kabul edilmez olduğunun İLANINA,
- II. Kararın taraflara TEBLİĞİNE,
- III. Kanununun 20.4 maddesi uyarınca bu kararın Resmi Gazetede YAYIMLANMASINA karar verilmiştir.
- IV. İşbu karar derhal yürürlüğe girer.

Raportör Yargıç

Altay Suroy

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Arta Rama-Hajrizi